

The background features several thick, overlapping lines made of small, colorful mosaic tiles in shades of yellow, purple, pink, and olive green. These lines crisscross the black background, creating a dynamic, geometric pattern.

Prostori tolerancije:

**“Praktični vodič
ka tolerantnijim
zajednicama”**

**SPACES OF TOLERANCE:
“A Practical Guide to More Tolerant Communities”**

Prostori tolerancije:

**“Praktični vodič
ka tolerantnijim
zajednicama”**

**SPACES OF TOLERANCE:
“A Practical Guide to More Tolerant Communities”**

Zašto SPOT? 5
Why SPOT?

Kako koristiti ovu publikaciju? 11
How to use this publication?

Umjetnička rezidencija i intervencija u javnom prostoru 15
Artist residency and the intervention in public space

Gledišta ilustratora_ica 29
Illustrators point of view

Priče, umjetnost i zanati 47
Stories, arts and crafts

**Saznanja i razmišljanja o radu s manjinama
i ranjivim skupinama** 65
**Learnings & reflections on working with minorities
and vulnerable groups**

Partneri 73
Partners

Zašto SPOT?

WHY SPOT?

ZAŠTO SPOT?

Projekt “Prostori tolerancije” (eng. “Spaces of Tolerance” – SPOT) je kreativni program usmjeren na rješavanje gorućih pitanja diskriminacije i mržnje prema izbjeglicama i drugim migrantima_kinjama, kao i LGBTIQ+ osobama u gradu Splitu, ali i na široj, nacionalnoj razini. Projekt je nastao kao odgovor na zabrinjavajuće trendove koji ukazuju na porast rasističkog govora i govora mržnje, kao i na rastući nacionalizam među mladima u državi. Diskriminacija i nasilje usmjereno prema izbjeglicama i LGBTIQ+ osobama i dalje su prisutne pojave u hrvatskom društvu koje koče individualni i društveni razvoj te ograničavaju prava i mogućnosti navedenih skupina za uključivanje i sudjelovanje u društvu. Nadalje, primjetan je nedostatak programa usmjerenih posebno na izbjeglice i migrante_kinje koji se identificiraju kao LGBTIQ+ osobe u Hrvatskoj. Konačno, u Splitu ne postoje inicijative ili organizacije koje rade s izbjeglicama i migrantima_kinjama, pa nedostatak iskustva i znanja značajno utječe na percepciju ovih skupina na lokalnoj razini.

Kroz projekt “Prostori tolerancije” nastojali smo stvoriti inkluzivne prostore za dijalog, podršku i umjetničko izražavanje za LGBTIQ+ zajednicu i izbjeglice u Hrvatskoj, obuhvaćajući široku lepezu nacionalnih, jezičnih, etničkih i drugih manjinskih skupina. Projekt je iskoristio moć umjetnosti i kreativnog izražavanja kao sredstvo za olakšavanje komunikacije te poticanje otvorenog i sigurnog okruženja za raspravu i uzajamnu podršku. Uviđen je potencijal umjetnosti, kulture i kreativnosti kao moćnih alata za premošćivanje razlika, promicanje razumijevanja i jačanje tolerancije među pojedincima različite dobi, seksualnih orijentacija i podrijetla. Ova inicijativa koristila je “meku moć” umjetnosti kako bi se pozabavila kritičnim pitanjima diskriminacije i mržnje, kombinirajući umjetničke intervencije s edukativnim programima. Ciljevi projekta nisu bili fokusirani samo na rasvjetljavanje navedenih problema i podizanje svijesti na lokalnoj razini, već i na osnaživanje pojedinaca za djelovanje. Samim time, namjera projekta bila je pružiti ciljanim skupinama alate potrebne za suočavanje s mržnjom i diskriminacijom, a istovremeno građanima, posebice mladima, prenijeti znanja i vještine, pretvarajući ih iz pasivnih promatrača u aktivne saveznike.

Holistički osmomjesečni SPOT program uključivao je umjetničku rezidenciju – otvoreni studio i umjetničku intervenciju u javnom prostoru, kao i kreativne radionice za mlade i odrasle koje su vodili pozvani inspirativni borci za prava izbjeglica s osobnim iskustvom prisilnih

migracija (iz Sirije, Irana i Ukrajine, a koji žive u Zagrebu). Kreativnom komunikacijskom kampanjom i izložbom željeli smo dodatno istaknuti ovu temu iz gledišta ilustratora_ica koji_e ne samo da dijele svoje radove, već i priče koje ih prate. Ove su raznolike aktivnosti sudionicima_ama ponudile priliku da se okupe, kreativno izraze, uče i rastu. Projekt je poticao suradnju između organizacija kulturnog i kreativnog sektora i drugih nacionalnih nevladinih organizacija koje rade na području zaštite prava manjina, ujedinjujući ove zajednice kako bi se doseglo do šire publike, posebice do mladih.

Edukacijom i angažiranom participacijom projekt je težio stvaranju otvorenijeg i tolerantnijeg društva za budućnost te zagovarao sustavne promjene na razini kreiranja politika. Projekt "Prostori tolerancije" iskoristio je transformativnu snagu umjetnosti i edukacije za borbu protiv diskriminacije, promicanje inkluzivnosti i rad na ravnopravnijem i otvorenijem društvu u Hrvatskoj. Projekt je dao doprinos većoj svijesti i razumijevanju problema diskriminacije te potaknuo pojedince, posebice mlade, da postanu aktivni zagovornici tolerancije i ravnopravnosti u svojim zajednicama.

WHY SPOT?

The "Spaces of Tolerance" (SPOT) project was a creative programme aimed at addressing the pressing issues of discrimination and hate against refugees and other migrants and LGBTIQ+ persons in the city of Split, Croatia, as well as at the national level. The project was a response to the concerning trends indicating an increase in racist and hate speech, as well as growing nationalism among the youth in the country. Discrimination and violence targeting refugees and LGBTIQ+ individuals persists within Croatian society, hindering individual and social development and limiting their rights and opportunities for inclusion and participation in society. Furthermore, there is a notable lack of programs focused specifically on refugees and migrants who identify as LGBTIQ+ in Croatia. In Split itself there are no initiatives or organisations working with refugees and migrants. This lack of experience and knowledge significantly impacts how these groups are perceived at the local level.

The “Spaces of Tolerance” project sought to create inclusive spaces for dialogue, support, and artistic expression for LGBTIQ+ community and refugees in Croatia, encompassing a wide array of national, linguistic, ethnic, and other minority groups. The project harnessed the power of art and creative expression as a means to facilitate communication, fostering an open and safe environment for discussion and mutual support. Art, culture, and creativity were seen as powerful tools for bridging differences, promoting understanding, and enhancing tolerance among individuals of varying ages, sexual orientations, and backgrounds. This initiative employed the “soft power” of art to address the critical issues of discrimination and hate, combining artistic interventions with educational programs. The project’s goals were not only to shed light on these problems and raise awareness at the local level, but also to empower individuals to take action. The project aimed to provide target groups with the necessary tools to cope with hate and discrimination while simultaneously imparting knowledge and skills to citizens, particularly the youth, transforming them from passive observers into active defenders.

A holistic eight-month SPOT program included an artist residency: open studio and an artistic intervention in public space; creative workshops for youth and adults led by inspiring invited refugee rights defenders and persons with forced migration experience themselves (from Syria, Iran, and Ukraine; living in Zagreb). The program’s creative communication campaign and exhibition aimed to further highlight this topic from the point of view of illustrators who shared their artworks and also the stories accompanying them. These diverse activities offered opportunities for participants to come together, express themselves creatively, learn, and grow. SPOT fostered collaboration between cultural and creative sector organisations and other national NGOs working in the field of minority rights protection. The program united these communities to reach a broader audience, with a special focus on youth.

Through education and engagement the project strove to create a more open and tolerant society for the future and advocated for systematic change at the policymaking level. “Spaces of Tolerance” used the transformative power of art and education to combat discrimination, promote inclusivity, and work towards a more equitable and accepting society in Croatia. The project contributed to greater awareness and understanding of discrimination issues and encouraged individuals, especially the youth, to become active advocates for tolerance and equality in their communities.

Kako koristiti ovu publikaciju?

HOW TO USE THIS PUBLICATION?

KAKO KORISTITI OVU PUBLIKACIJU?

Publikacija SPOT jedan je od ishoda projekta i zamišljena je kao praktični vodič za odgovor na pitanje: kako možemo upotrijebiti umjetnost, kulturu i kreativnost da bismo adresirali važne teme mržnje i diskriminacije u našem društvu?

Projektne partneri, Culture Hub Croatia, queerANarchive i Jutro, zajednički su radili na osmišljavanju programa prilagođenog širokoj publici s posebnim fokusom na mlade.

U ovoj publikaciji cilj nam je podijeliti metodologiju i pružiti primjere aktivnosti provedenih u okviru projekta te omogućiti drugim organizacijama civilnog društva, kao i pojedincima, da nadahnuti ovim praksama provedu slične programe u vlastitim specifičnim kontekstima.

Polazeći od našeg iskustva, ocrtavamo različite aspekte projekta počevši od umjetničke rezidencije i intervencije u javnom prostoru, pružamo primjere pripovjedačkih i kreativnih radionica te završavamo s nekoliko razmatranja o naučenim lekcijama i perspektivama za budućnost.

Tijekom čitanja naići ćete na nekoliko ilustracija odabranih među onima koje smo zaprimili putem otvorenog poziva, zajedno s kratkim opisima u obliku osobnih priča.

Važno je napomenuti da je u vrlo kratkom periodu (osam mjeseci trajanja projekta) SPOT bio pilot projekt tijekom kojeg smo testirali naš pristup. Komunikacija, doseg i angažman publike bili su stoga ograničeni na određeni vremenski okvir projekta, međutim, kako bi se postigao veći učinak i uključila šira zajednica, potreban je kontinuirani rad na ovom aspektu programa. Također, na kraju publikacije osvrnuli smo se na izazove na koje smo naišli tijekom provedbe projekta.

Nadamo se da će ova publikacija poslužiti kao inspiracija za buduća kreativna djelovanja izvan granica naše zemlje, ali i unutar nje.

HOW TO USE THIS PUBLICATION?

The SPOT publication is one of the outcomes of the project. It is imagined as a practical guide to answer the question: **how might we use art, culture and creativity to address important topics of hate and discrimination in our society?** The partners of the project: Culture Hub Croatia, QueerANarchive and Jutro worked together to design a programme adapted to a wide audience with a special focus on youth.

In this publication, our aim is to share the methodology and provide examples of activities implemented in the framework of the project, to allow other civil society organisations, as well as individuals, to get inspired by these practices and to implement similar programs in their own specific contexts.

Drawing from our experience, we outline different aspects of the project starting from the artist residency and the intervention in public space. We then provide examples of storytelling and creative workshops, and conclude with several considerations on lessons learned and future perspectives.

While reading, you will encounter several illustrations selected from those we received through the open call, together with short descriptions in the form of personal stories.

It is important to note that the SPOT project was a limited 8-month pilot during which we tested our approach. The communication, outreach and audience engagement efforts were therefore limited to the specific timeframe of the project. However, in order to achieve a higher impact and involve a wider community, continuous work on this aspect of the programme is needed. We refer to the challenges encountered during the project in greater depth at the end of the publication.

We hope this publication will serve as an inspiration for future creative actions beyond the borders of our country, as well as within.

Umjetnička rezidencija i intervencija u javnom prostoru

ARTIST RESIDENCY AND THE INTERVENTION IN
PUBLIC SPACE

UMJETNIČKA REZIDENCIJA I INTERVENCIJA U JAVNOM PROSTORU

Putem otvorenog poziv tražili smo jednog_u umjetnika_cu koji_a će postati rezident_ica kreativnog huba Prostor u Splitu. Poziv je osmišljen posebno za umjetnike_ce migrantskog porijekla i/ili LGBTIQ+ umjetnike_ce, kao i umjetnike_ce koji_e rade s navedenim grupama/temama. Trajanje boravka bilo je određeno na najviše tri tjedna. Odabrana umjetnica rezidenciju je koristila za istraživanje, upoznavanje s lokalnom zajednicom i predstavljanje svog rada kroz javni događaj. Uvjet poziva bila je produkcija umjetničkog rada u javnom prostoru.

Pri odabiru umjetnika_ce usredotočili smo se na motivaciju prijavljenih umjetnika_ca i potencijal njihovih ideja za intervenciju u javnom prostoru. Prijedlog umjetničke intervencije odabrane umjetnice Katarine Đurđić bio je kreativan, suradničke prirode i dobro pripremljen. Portfolio je pokazao velik umjetnički potencijal, iako je umjetnica na početku svoje karijere i do sada nije imala puno prilika za razvoj vlastitih projekata. Uz sve navedeno, odabrana umjetnica je pripadnica queer zajednice, jedne od naših ciljanih skupina, a njezin je prijedlog uključivao i aktivno sudjelovanje drugih manjinskih skupina.

Što stvara osjećaj pripadnosti?

Mlada umjetnica Katarina Đurđić, odabrana putem otvorenog poziva, queer je suvremena vizualna umjetnica i grafička dizajnerica koja živi i radi u Zagrebu. Rođena je u Rijeci, a odrasla u Zagrebu, gdje je završila srednju Grafičku školu, istovremeno učeći pjevanje i crtanje. Nekoliko godina studirala je modni dizajn na Tekstilno-tehnološkom fakultetu te na Visokom učilištu Algebra gdje je stekla zvanje Grafička dizajnerica / Specijalistica digitalnog izdavaštva. Trenutno radi u Zagrebačkom plesnom centru kao grafička dizajnerica, blagajnica i recepcionerka. Autorica je časopisa "Spletka", brojnih ilustracija i skulptura. Katarina proučava trendove u dizajnu i umjetnosti te ih prevodi u vlastiti likovni jezik motivirana pozitivnim promjenama i potrebom za bilježenjem dirljivih trenutaka. Teme njezinog interesa su queer identitet i život, međuljudski odnosi, emocionalna ekologija, s'm život i naše djelovanje koje ga oblikuje. Uživa u oslikavanju starih telefona, fotografija i igračaka s namjerom da sačuva dijelove prošlosti, koristeći memorabilije kao platno.

Katarina je provela deset dana u Splitu baveći se umjetničkim istraživanjem među queer osobama i u suradnji s njima, istražujući načine na koje oni_e grade svoje domove, utočišta i prostore za sebe. Istraživanje je vođeno pitanjem “Što stvara osjećaj pripadnosti?” i dio je njezina vlastitog tekućeg projekta “Anatomija mog hrama”. Kroz susrete i razgovore s queer osobama prikupila je priče o obiteljima, prijateljima, zajednicama i poznanicima, kao i priče o tome kako ovi odnosi utječu na njihov osjećaj pripadnosti i izgradnju vlastitog doma.

Katarina je tijekom boravka u Splitu živjela i radila u rezidenciji kreativnog huba Prostor, u kojem je dovršavala materijale za umjetničku instalaciju. Instalacija je napravljena od materijala prikupljenih i proizvedenih tijekom istraživanja: ilustracija, fotografija, skulptura i drugih predmeta. Od prikupljenog materijala izradila je instalaciju u obliku šatora u javnom prostoru – Parku Emanuela Vidovića u centru grada. Oblik šatora izravna je asocijacija na dom, siguran prostor ispunjen ljubavlju, prihvaćanjem i otvorenošću. Pruža dobrodošlicu svima na mjesto u kojem se čuje glas onih koji su često tihi i marginalizirani. Instalacija je bila besplatna i otvorena za sve, pa osim što su se ljudi uključili u postavljanje umjetničkog djela, mogli su doći pogledati nastale radove, pridružiti se neformalnom druženju u parku, razgovarati s drugima i s umjetnicom.

Krov ovog šatora korišten je kao platno za misli, osjećaje i slike, otkrivajući umjetnost s obje strane. Prikupljeni i proizvedeni materijali za instalaciju visjeli su na rubovima šatora, tvoreći “zidove” i ukrase doma koji pričaju priče. Svaki je rad bio individualan i pričao je svoju priču, svoju misao, na svoj način. Katarina je prikupila te misli i dokumentirala ih u obliku intervjua, koji su zatim pretočeni u ilustracije i zajedničke crteže.

O osjećaju pripadnosti, jedna od sudionica je izjavila: “Dolazim do misli i zaključaka koje ne mogu izraziti ni na kojem jeziku jer samo osjećam značenje – u zajednici mogu pričati o tome i onda mi netko pomogne opisati ili proširiti tu misao.”

Neki_e sudionici_e nisu smatrali_e da je crtanje njihov način izražavanja, pa su koristili_e druge metode. Ponekad osjećaji i misli zahtijevaju kreativno izražavanje, a u ovoj su instalaciji izraženi vizualno – slikama, fotografijama, ilustracijama, riječima, slovima, bojama, znakovima, oblicima, brojevima itd.

Instalacija je imala za cilj potaknuti ljude na razmišljanje o uključivanju i razumijevanju queer osoba i manjina u našem društvu. Poziva nas da budemo prisutniji u svakodnevnom životu i svjesniji malih radnji koje možemo poduzeti kako bismo svijet učinili boljim mjestom. U konačnici, umjetničko istraživanje "Anatomija mog hrama" poziv je na razvijanje empatije i osjetljivosti.

ARTIST RESIDENCY AND THE INTERVENTION IN PUBLIC SPACE

We were looking for one artist who will become a resident of the creative hub PROSTOR in Split through an open call. The call was designed specifically for artists of migrant background and/or LGBTIQ+ artists, or artists working with those groups /topics. The duration of the residency was set to a maximum of three weeks. The artist selected would use the residency for conducting research, meeting the local community and presenting their work through a public event. The requirement of the call was the production of an artwork in public space.

In the artist selection criteria we focused on artists' motivation and the potential of their ideas for the intervention in public space. The selected artist Katarina Đurđić's proposal was creative, collaborative and well prepared. Her portfolio showed a great artistic potential, although she is at the beginning of her career and hasn't had many opportunities to develop her projects so far. Moreover, she is a member of queer community, one of our target groups, and her proposal included active participation of other minority groups.

What creates a sense of belonging?

Katarina Đurđić, the young artist selected through the open call, is a queer contemporary visual artist and graphic designer who lives and works in Zagreb. She was born in the city of Rijeka, and grew up in Zagreb, where she graduated from the High School of Graphics while studying singing and drawing. For several years, she studied fashion design at the Faculty of Textile Technology and at Algebra where she obtained the title of Graphic Designer/Digital Publishing Specialist. She currently works at the Zagreb Dance Center as a graphic designer, cashier and receptionist. She is the author of the zine 'Spletka', numerous illustrations, and sculptures. Katarina studies trends in design and art, and translates

them into her own visual language. She is motivated by positive changes and the need to capture touching moments. Her topics of interest are queer identity and life, interpersonal relationships, emotional ecology, life itself, and our actions that shape it. She enjoys painting old phones, photos and toys with the intention of preserving pieces of the past, using memorabilia as a canvas.

Katarina spent ten days in Split doing artistic research among and in collaboration with queer people, exploring the ways in which they build their homes, havens, and spaces for themselves. The research was guided by the question of “What creates a sense of belonging?” and is part of her own ongoing project “Anatomy of my Temple”. Through encounters and conversations with queer people, she collected stories about families, friends, communities, and acquaintances, and how these relationships affect their sense of belonging and building their own home.

During her stay in Split, Katarina was living and working at the residency in Prostor creative hub where she was finalising the installation materials. The installation was made of materials collected and produced during the research: illustrations, photographs, sculptures, and other objects. Out of these collected materials, she created an installation in the form of a tent in public space – the park of Emanuel Vidović in the centre of the city. The form of a tent is a direct association with a home, a safe space filled with love, acceptance, and openness. It welcomes everyone to a place where you can hear the voices of those who are often silent and marginalised. The installation was free and open for everyone, so in addition to people joining the setting up of the artwork in a collaborative process, they could also come and see the created works, join the informal gathering in the park, have conversations with others, and speak with the artist.

The roof of this tent was used as a canvas for thoughts, feelings, and images, revealing art from both sides. The collected and produced materials for the installation hung on the edges of the tent, forming the “walls” and decoration of the home to tell the stories. Each work was individual and told its own story, its own thought, in its own way. Katarina collected these thoughts and documented them in the form of interviews which were then translated into illustrations and collaborative drawings.

On the sense of belonging, one of the participants said: “I get thoughts and conclusions that I cannot explain in words of any language, because I just feel the meaning of them. But in my created community, I can talk about those things, and others can help me to describe or expand those thoughts.” (translated from Croatian).

Some participants didn't feel that drawing was their way of expressing themselves, so they used other methods. Sometimes feelings and thoughts require creative expression and in this installation they were expressed visually – with paintings, pictures, illustrations, words, letters, colours, signs, shapes, letters, numbers, etc.

The installation aimed to encourage people to think about including and understanding queer people and minorities in our society. It invited us all to be more present in our daily lives and to be more aware of the small actions we can take to make the world a better place. Ultimately, the artistic research “Anatomy of my Temple” is (was?) an invitation to develop empathy and sensitivity.

NE IZGLEĐAM KAKO SE ZAMIŠLJAM,
ALI TO MI JE ZABAVNO

PSIHIČKE SLUČNOSTI
PREMA RODITELJIMA SU MI
NEODVOJIVE OD SEBE.

UVIJEK MI JE LAKŠE
KADA PODJELIM SVOJE OSJEĆAJE

MISLIM DA ZVUČIM
DUHOVITO.

STALNO SE PODSJEĆAM DA
HODAM USPRAVNO, S GLAVOM
GORE

TRUDIM SE REĆI ŠTO
OSJEĆAM, POKUŠAVAM NE
GUTATI OSJEĆAJE

ZAMJEĆUJEM
OŽILJKE ALI NIŠTA
ME TITAM, SVI IH IMAMO
:NEGDJE:
.....

NEKAD MI SE OKRENE
ŽELUDAC KAD ČUJEM
OKRATNE RIJEČI IZGOVORENE
S LAKOĆOM.

NEKAD TI DODIROM
PESTITI DAJEM DO
ZMANJA DA TE VOLIM

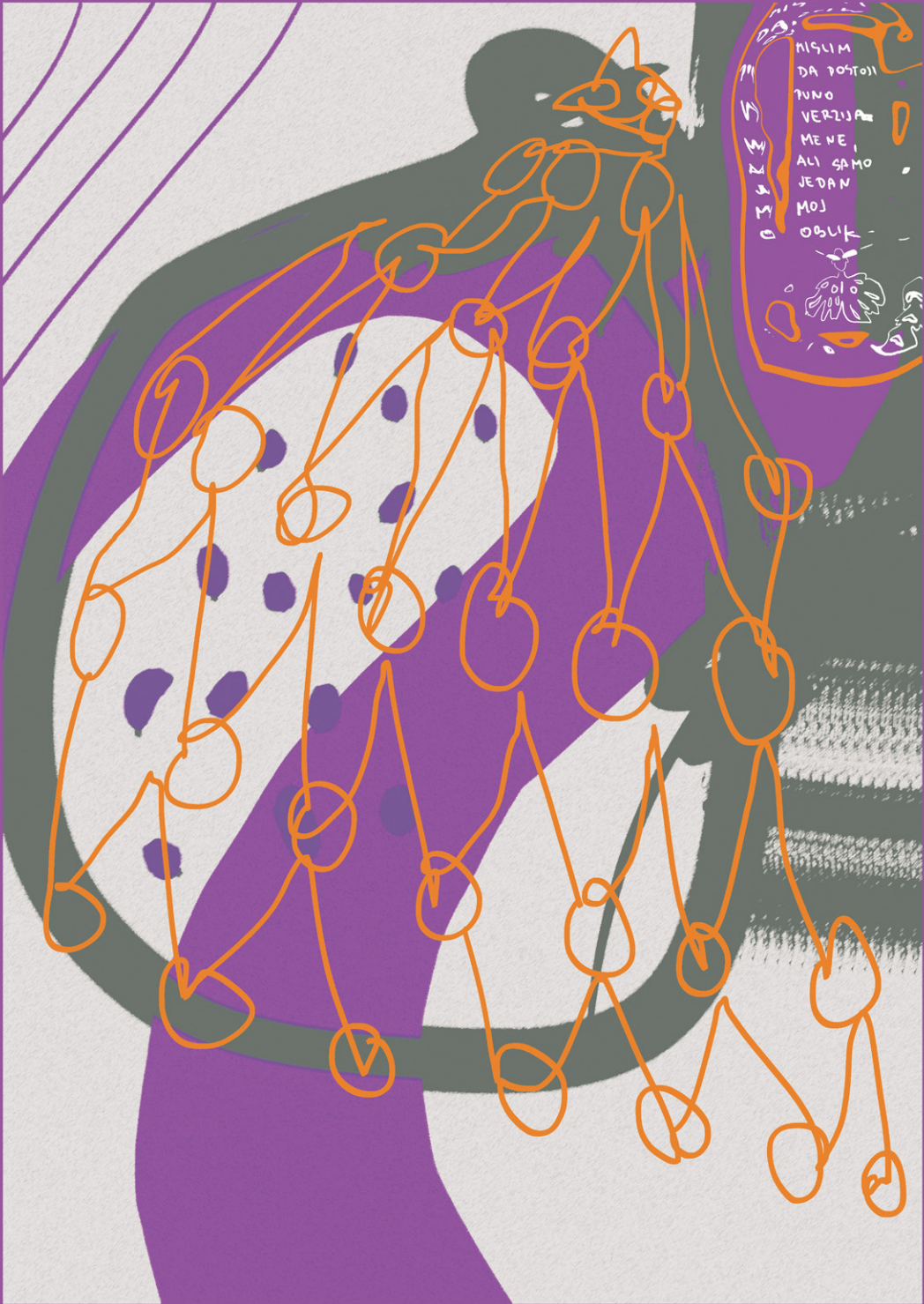
OD SVOJE ZAJEDNICE
NAUČILA SAM DATI
RUKU I POMOĆI.

KADA PLEŠEM
OSJEĆAM SE JEDNAKO
TRASUTNO U GLAVI I
U TIJELU.

ČESTO PADNEM
ČESTO USTANEM
SAM. TEŠKO
TRAŽIM POMOĆ.

NEKAD MORAM
BITI NEPRILJETNA.

03425

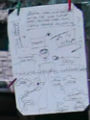
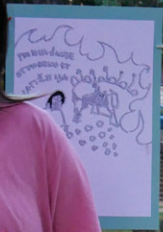
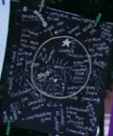
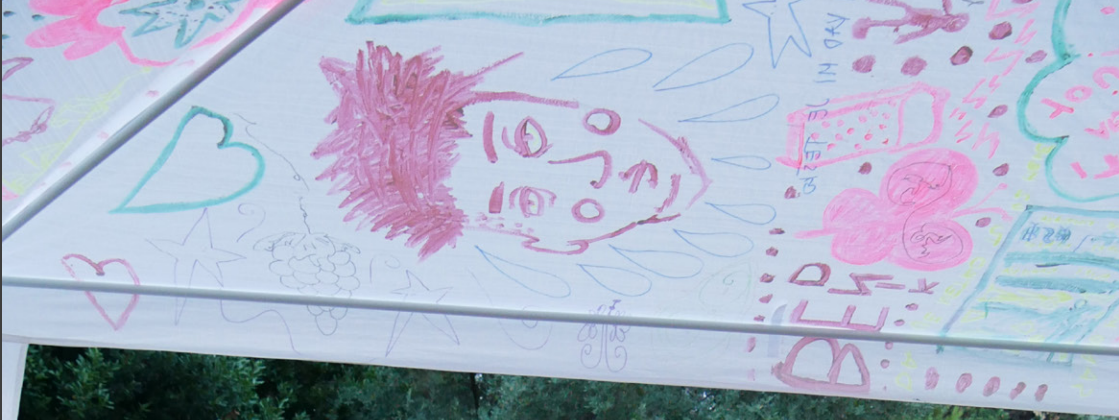
MISLIM
DA POSTOI
TUNO
VERZIJA
MENE
ALI SAMO
JEDAN
MOJ
OBUK

PILHVALILA
SAM SVOJEN
IME BEZ
STROBOD
PRIZVUKA
TO JE ZA MENE
NE STO NOVO

Gledišta ilustratora_ ica

ILLUSTRATORS POINT OF VIEW

GLEDIŠTA ILUSTRATORA_ICA

Kreativna komunikacijska kampanja u obliku otvorenog poziva za ilustratore_ice učinkovit je način da se teške teme kroz umjetnost učine vidljivijima, da se osvijesti šira javnost i istovremeno podigne vidljivost samog projekta. Nagrađene su ukupno tri ilustracije i ta je činjenica bila još jedan poticaj ilustratorima_icama da sudjeluju u ovom izazovu i podijele svoje osobne priče i motivaciju za odaziv na poziv. Izložba u Prostoru bila je dodana vrijednost projekta koja je pokazala različite interpretacije prostora tolerancije, društva u kojem živimo i budućnosti koju želimo stvoriti.

ILLUSTRATORS POINT OF VIEW

A creative communications campaign in the form of an open call for illustrators is an effective way to make difficult topics more visible through art, raise awareness of the general public, and at the same time make the project more visible. Three illustrations were rewarded which was actually another incentive for the illustrators to participate in this challenge and share their own personal stories and motivations for responding to the call. The exhibition in Prostor was an added value, showcasing different interpretations of the spaces of tolerance, the society we live in and the future we want to create.

NASTJA KLJAJIĆ

“Ljubavna kuća”

Kroz život sam naučila sljedeće o ljubavi: ljubav je zajednički rad, rad na sebi. Kopanjem dubina nalaziti izlaz iznad svega. Ljubav je truditi se biti čovjek prema čovjeku. Ljubav je otvoreno slušati. Ljubav je graditi odnose i kroz naše razlike. Ljubav je edukacija. Rad ukazuje na međusobnu povezanost, u društvu i na planetu.

Otvorene oči suosjećanja i razumijevanja. Veza između prirode i nas. Velika kuća predstavlja naš dom, postavljen na Zemlji. Ispred svakog prozora solidarno stojimo jedne i uz druge. Kuća je između mora i neba. Ukazuje na toleranciju. Planet je naš jedini dom. Kuća kao simbol doma i pravo svake osobe da bude sigurna. Na prozorima kuće su četiri osobe koje predstavljaju toleranciju i različitosti svijeta kakvima se nadam i žudim. To mi daje nadu za sigurnošću i prihvaćanjem.

Kao queer osoba koja je okružena heteronormama, stalno sam primorana educirati kroz iznošenje svojih ranjivih iskustava kako bih ukazala na sliku društva kakvo nažalost jest i kakvo bih htjela da bude. Osjećam veliku potrebu izložiti se kad dođe do nerazumijevanja i nepravednih osuda ljudi. Često je to jako teško, kako emotivno, tako čak i fizički. Umorna sam. Sve se to prelilo kroz ovaj rad.

Osoba na prvom prozoru ima otvorene oči, kao i osoba na zadnjem prozoru. Oči otvorene i nježnost. Ljubav prema sebi i drugima. Oči zatvorene. Kako su prve i zadnje oči otvorene. Drago mi je da kroz ovaj rad mogu prikazati druge i sebe. Drago mi je da nas mogu prikazati na ovaj način jer je ilustracija forma u kojoj se najviše izražavam. Crtanje mi je bilo ispušni ventil i prostor u kojem sam se učila pričati i izražavati kad nisam nailazila ili imala priliku za riječima. Ova ilustracija prikazuje zajednički rad, trud i suživot koji nam svima želim.

Throughout my life, I learned the following about love: love is joint work, work on oneself. By digging the depths to find a way out above everything. Love is trying to be human to human. Love is listening openly. Love is building relationships even through our differences. Love is education. My work points to the interconnectedness, in society and on the planet.

Open eyes of compassion and understanding. The connection between nature and us. The big house represents our home, set on Earth. In front of every window, we stand in solidarity with each other. The house is between the sea and the sky. It indicates tolerance. The planet is our only home. The house is a symbol of home and the right of every person to be safe. On the windows of the house are four people who represent the tolerance and diversity of the world that I hope and long for. It gives me hope for safety and acceptance.

As a queer person who is surrounded by heteronorms, I am constantly forced to educate by expressing my vulnerable experiences in order to show the image of society, as it unfortunately is and as I would like it to be. I feel a great need to expose myself when there is a misunderstanding and unfair judgement of people. It is often very difficult, both emotionally and even physically. I am tired. All of that spilled over into this work.

The person in the first window has open eyes as does the person in the last window. Eyes open and tender. Love for yourself and others. Eyes closed. I am glad that I can show others and myself through this work. I'm glad I can show it like this because illustration is where I express myself the most. Drawing was an outlet for me and a space where I learned to talk and express myself when I didn't come across or have the opportunity for words. This illustration shows the joint work, effort and coexistence that I wish for all of us.

FILIP VRCIĆ “Tolerate THIS”

Tolerancija se često uzima za vrlinu – i to ne u kontekstu neželjenih društvenih pojava koje se s pravom ne tolerira, već kad se govori o marginaliziranim skupinama koje se iz kojih god već zagonetnih razloga treba trpjeti. To je taj plemeniti ustupak masa – u svijetu koji je primarno neprijateljski nastrojen prema gej populaciji, budite zahvalni što smo uopće tolerantni, što vam pružamo luksuz u usporedbi s alternativom. No, u najboljem slučaju, tolerancija podrazumijeva ravnodušnost, ravnodušnost koja je krhka i uvjetna – prezentacija i djelovanje queer osoba mora biti probavljivo, tj. nevidljivo masama. Štoviše, pojedinci imaju pravo djelovati slobodno dokle god se to ne kosi s ustaljenim koncepcijama i vrijednostima masa.

Ilustracija se stoga izruguje ideji da je gej zajednici potrebno nešto tako ponižavajuće poput tolerancije. Jedini prostor tolerancije koji je priušten queer osobama – ta čuvena kolokvijalna “četiri zida” – obilježen queer ikonografijom, za sobom ostavlja destrukciju. Put ka poštovanju i ravnopravnom sudjelovanju u društvu nije put ponizne diplomacije i kompromisa, već nepatvorenog i nefiltriranog postojanja koje se često doživljava kao neumjesno, čak agresivno. Radi se o začaranom krugu; ljudi ne znaju jer nisu upućeni, a da bi bili upućeni, queer zajednica treba biti viđena – bilo to u sklopu prijeko potrebnog javnog djelovanja... ili pak kao gigantska kuća s nogama.

Tolerance is often taken as a virtue—and not in the context of unwanted social phenomena that are rightfully not tolerated, but when talking about marginalised groups that, for whatever mysterious reasons, have to suffer. It’s that noble concession of the masses—in a world primarily hostile to the gay population, be thankful we’re tolerant at all, affording you a luxury compared to the alternative. But at best, tolerance implies indifference, an indifference that is fragile and conditional—the presentation and actions of queer people must be digestible, i.e. invisible to the masses. Moreover, individuals have the right to act freely as long as it does not conflict with the established conceptions and values of the masses. The illustration thus mocks the idea that the gay community needs something as degrading as tolerance. The only space of tolerance afforded to queer people—those famous colloquial “four walls”—marked with queer iconography, leaves destruction in its wake. The path to respect and equal participation in society is not the path of humble diplomacy and compromise, but of unadulterated and unfiltered existence, which is often perceived as inappropriate, even aggressive. It’s a vicious circle where people don’t know because they’re not informed, and in order to be informed, the queer community needs to be seen—either as part of much-needed public action... or as a giant house with legs.

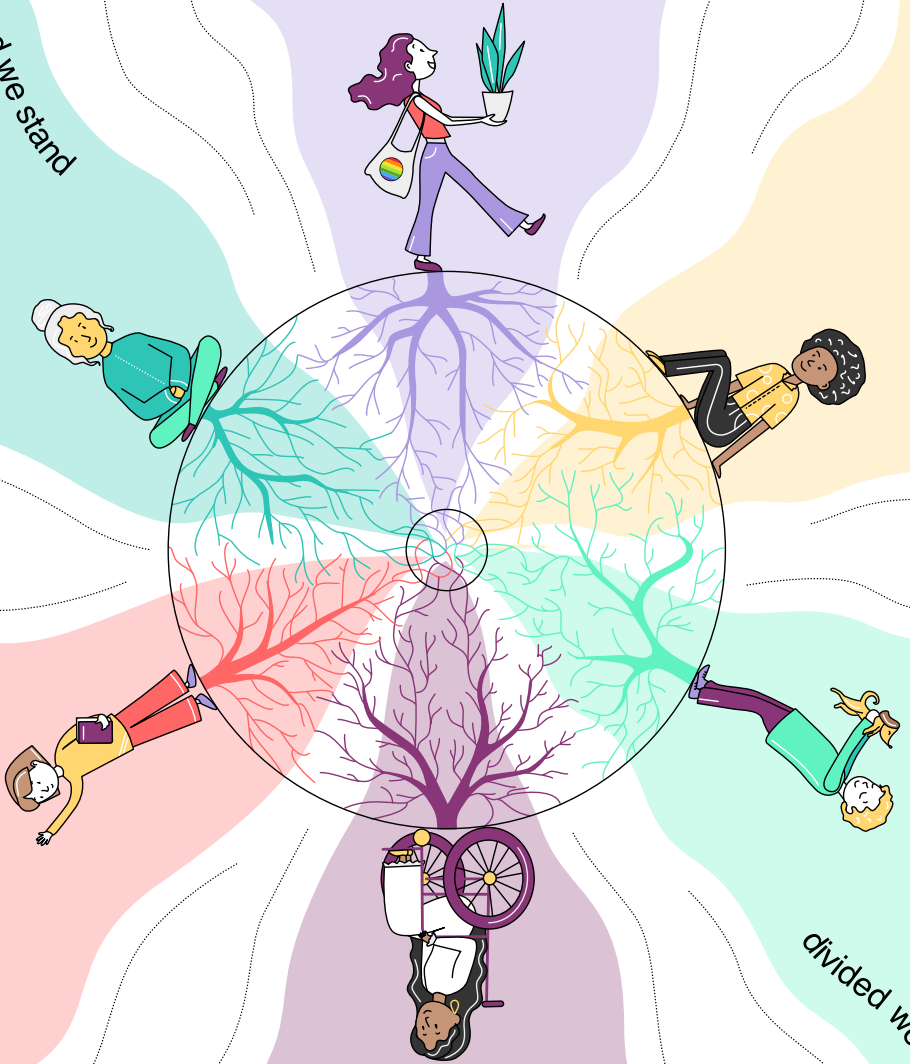
OLENA PIDLETEYCHUK

“United We Stand”

Ideja ilustracije je pokazati da smo samo zajedno jaki. Inspirirala me knjiga “Tajni život drveća” u kojoj autor opisuje koliko su stabla u drevnoj šumi blisko povezana. Na površini ih ne vidimo, ali stabla su pod zemljom povezana korijenjem. Čak i stabla različitih vrsta ulaze u taj odnos. Kroz korijenje distribuiraju korisne hranjive tvari, šećer i vodu. Obavještavaju jedni druge o opasnim kukcima ili gljivama. Na taj način međusobno komuniciraju. I pate u šumama koje su zasadili ljudi jer njihovi vrhovi korijena gube sposobnost spajanja. Dakle, okruženi su drugim drvećem, ali su u isto vrijeme sami. I tako ja vidim nas, ljude. Imamo i mi “korijenje”. Naši “korijeni” su drugačiji. Naše životne priče, pozadina, misli, uvjerenja i iskustva su različiti. Ali samo prihvaćanje međusobnih korijena onakvima kakvi jesu, povezivanje i razumijevanje dat će nam snagu. A onda možemo dijeliti, pomagati, razumjeti, komunicirati, stvarati sjajne ideje i surađivati čineći ovaj svijet boljim mjestom za zajednički život. Nikada to nećemo moći sami. Iako to pokušavamo učiniti u našem suvremenom svijetu. Ujedinjeni stojimo, podijeljeni padamo!

The idea of the illustration is to show that we are only strong when together. I was inspired by the book “The Secret Life of Trees”. The author describes how closely related the trees are in the ancient forest. We don’t see it on the surface, but trees are connected by roots underground. Even trees of different species enter into this relationship. They distribute useful nutrients, sugar and water through the roots. They inform each other about dangerous insects or fungi. In this way, they communicate with each other. And they suffer in human-planted forests because their root tips lose their ability to connect. So they are surrounded by other trees, but at the same time they are alone. And that’s how I see us, people. We also have “roots”. Our “roots” are different. Our life stories, background, thoughts, beliefs, and experiences are different. But only accepting each other’s roots as they are, connecting and understanding will give us strength. And then we can share, help, understand, communicate, create great ideas and collaborate, making this world a better place to live together. We will never be able to do it alone, although we try to do that in our modern world. United we stand, divided we fall!

#united we stand

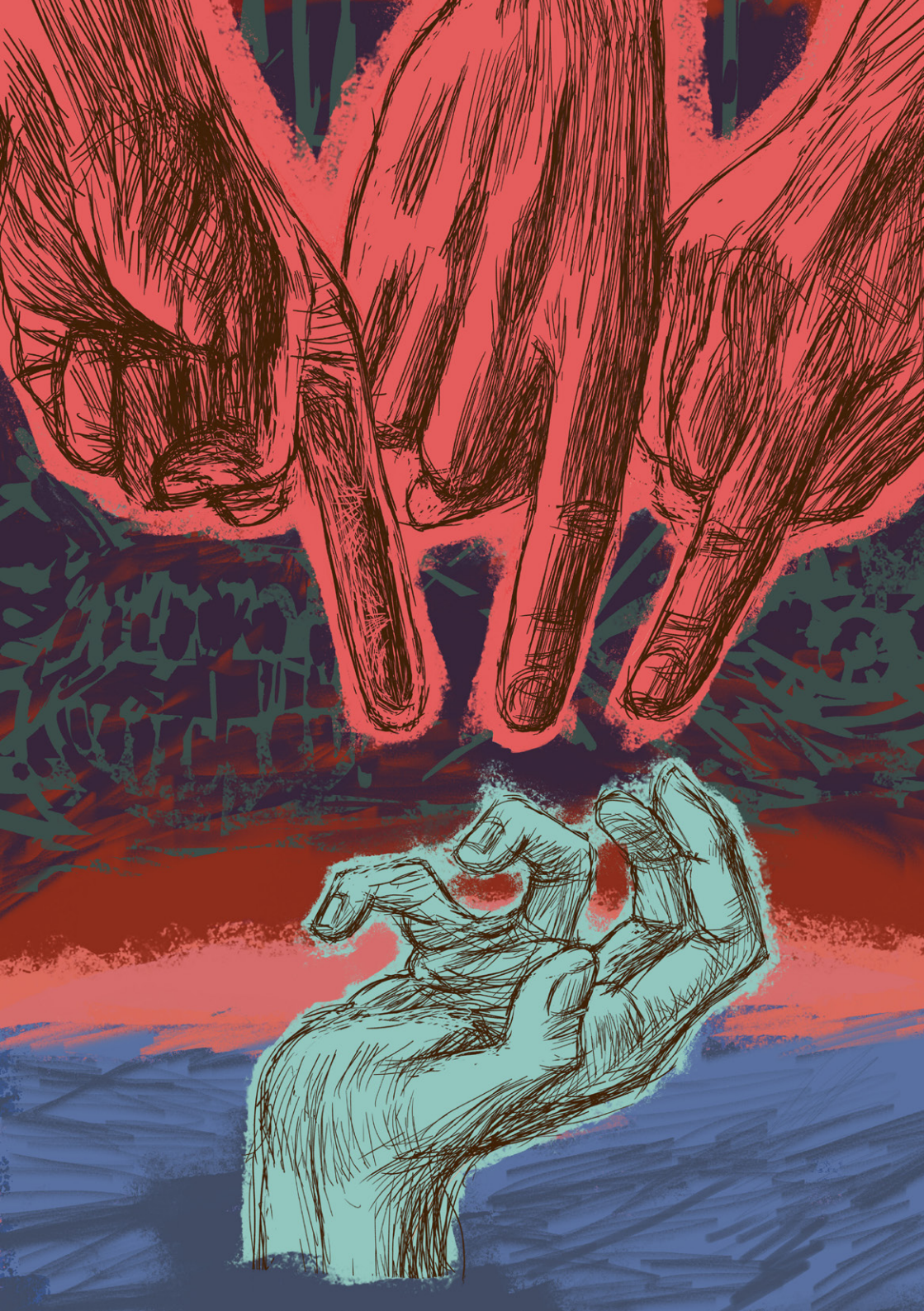

divided we fall

LUKA JAKIĆ **“Prostori tolerancije”**

Ilustracija na simboličan način prikazuje društvo spremnije na osudu, nego na pomoć onima koje smatra “dručkijima”.

The illustration symbolically shows a society more ready to condemn than to help those it considers “different”.

APOLONIJA LUČIĆ

“Igra”

Igra je ta kroz koju od najranije dobi učimo o zajedništvu, timskom radu, prihvaćanju drugih, komunikaciji i rješavanju sukoba. Ovom ilustracijom želim dočarati da nam igra i međusobna suradnja mogu pomoći oblikovati tolerantnije, inkluzivnije, slobodnije i sigurnije društvo.

The game is the one through which we learn from an early age about togetherness, teamwork, acceptance of others, communication, and conflict resolution. With this illustration, I want to convey that play and mutual cooperation can help us shape a more tolerant, inclusive, free, and safe society.

IVANA CASTELLANO

“Pusti da procvjetam(o)”

Odlučila sam prikazati jednostavnu i nježnu gestu: držanje za ruke. Taj simbol prihvaćanja i ljubavi u simbiozi sa cvijećem čini buket u kojemu ima mjesta za svakoga. Za mene ova ilustracija simbolizira prostor tolerancije u kojem želim živjeti.

I decided to show a simple and gentle gesture: holding hands. This symbol of acceptance and love in symbiosis with flowers makes a bouquet in which there is room for everyone. For me, this illustration symbolises the space of tolerance in which I want to live.

Price, umjetnost i zanati

STORIES, ARTS AND CRAFTS

PRIČE, UMJETNOST I ZANATI

Osobne priče kao način premošćivanja razlika pokazale su se učinkovitim alatom za postizanje boljeg međusobnog razumijevanja. Imati izravan kontakt s ljudima drugačijima od nas samih – onima koji dolaze iz drugih kultura, pripadaju drugim religijama, drugačije su seksualne orijentacije, rase, uvjerenja... od presudnog je značaja za prihvaćanje različitosti i razumijevanje njene važnosti.

Uključivanje u kreativne aktivnosti s inspirativnim umjetnicima_ama, uz naglašavanje specifičnih društvenih pitanja kao što su LGBTIQ+ prava, još je jedan način postizanja gore navedenog cilja. U našoj zajednici na lokalnoj razini rijetke su prilike za ovakve susrete. Stoga smo korištenjem pripovjedačkih i kreativnih radionica omogućili različitim skupinama da se okupe, stvaraju i uče jedni od drugih.

Tijekom provedbe projekta SPOT, radionice su imale dvostruku ulogu kao prostori za dijalog o inkluziji, za razmjenu znanja, vještina i stavova, kao i inkluzivni prostori za participativno stvaranje kreativnih/umjetničkih ishoda. U oba slučaja, radionice su bile prostori u kojima se zajednica sastajala, razmjenjivala ideje i stvarala, što je rezultiralo osvještenijim i osnaženijim zajednicama. Zajednička metodologija za sve radioničke aktivnosti temelji se na **osiguravanju zajedničkog vremena i prostora za zajednicu**. U odabiru mjesta na kojima su se održavale radionice, posebna je pažnja posvećena onima koji već imaju reputaciju sigurnijih i inkluzivnijih prostora, poput LGBT centra Split, Prostora ili Doma mladih. Krenuli smo od osobnih priča, a neke od njih navedene su u nastavku kao primjeri. U slučaju “radionica pripovijedanja”, pozvani su stručnjaci da podijele iskustva i priče koje su pokrenule dijalog. U slučaju “participativnih kreativnih radionica” priča je tek početak kreativnog procesa. Razvija ga zajednica uz potporu voditelja_ice radionice. Iz priče proizlaze individualni, ali i kolektivni kreativni izričaji. Na većini radionica naglasak je bio na zajedničkom kreativnom stvaralaštvu, jer je upravo ono stvorilo veći osjećaj zajedništva među sudionicima i prenijelo snažniju poruku.

STORIES, ARTS AND CRAFTS

Personal stories as a way to bridge differences proved to be an effective way of achieving better mutual understanding. Having direct contact with people different from ourselves – coming from other cultures, belonging to other religions, of different sexual orientations, race, beliefs... is of crucial importance to embracing diversity and understanding the importance of it.

Engaging in a creative activity with inspiring artists while highlighting specific social issues, such as LGBTIQ+ rights, is another way of achieving the above mentioned goal. At the local level in our community the opportunities for these encounters are rare. Therefore, by using storytelling and creative workshops we allowed different groups to come together, create and learn from each other.

During the SPOT project workshops played a double role as spaces for dialogue about inclusion and sharing knowledge, skills and attitudes, as well as inclusive spaces for participatory production of creative/artistic outcomes. In both cases, the workshops were spaces where the community met, exchanged ideas and created, resulting in more aware and empowered communities. The shared methodology for all workshop activities is based on **providing shared time and space for the community**. In selection of places where the workshops were organised special attention was given to those that already have a reputation of safer and inclusive spaces, like the LGBT Centre Split, Prostor or the Youth Centre.

We started from personal stories, some of which are listed below as examples. In the case of “storytelling workshops”, an expert was invited to share the experience and the story initiated the dialog. In the case of “participatory creative workshops”, the story is only the beginning of the creative process. It is developed by the community and facilitated by the workshop leader. Individual as well as collective creative expressions come from the story. At most of the workshops the accent was joint creative output as it created a greater sense of community among the participants and delivered a stronger message.

1. Razmjena iskustava – radionice pripovijedanja

Metodologija: identificiranje i pozivanje inspirativnih pojedinaca s iskustvom s terena da podijele svoju priču u kontekstima i okruženjima u kojima to iskustvo nedostaje.

1. Sharing experience – storytelling workshops

Methodology: identifying and inviting inspiring individuals with experience from the ground to share their story in contexts and environments where this experience is missing.

PRIMJERI / EXAMPLES:

Radionica razmjene znanja: “Iskustva s terena na bosansko-hrvatskoj granici” pod vodstvom Talala Abedrabboa.

Talal je kulturni medijator i ekonomist iz Sirije koji je četiri godine radio s maloljetnim osobama bez pratnje na bosansko-hrvatskoj granici. On je stručnjak za pitanja zaštite i ima osobno iskustvo preseljenja iz Sirije u Hrvatsku. Stoga je ova radionica bila važna za lokalnu zajednicu u Splitu, koja nema previše znanja o migracijama, a jedini izvor informacija često su pristrani mediji. Ovakav pripovjedački događaj bio je prilika da publika razgovara s osobom koja je neposredno iskusila sve nedaće prisilnog raseljenja i te da postavi pitanja u ugodnom, poznatom okruženju.

Knowledge exchange workshop: “Experiences from the ground on the Bosnian-Croatian border” led by Talal Abedrabbo.

Talal is a cultural mediator and economist from Syria who worked four years with unaccompanied minors at the Bosnian-Croatian border. He's an expert in protection matters and has personal experience moving from Syria to Croatia. This workshop was thus important for the local community in Split which doesn't have much knowledge about migration and the only source of information is often biased media. This type of a storytelling event was the opportunity for the audience to talk to a person who directly experienced all the hardships of forced displacement and ask questions in a comfortable, familiar environment.

Radionica eksperimentalnog pripovijedanja: “Imao sam samo pet godina” pod vodstvom Yazdana Fayyaza.

Yazdan je student Medicinskog fakulteta i volonter Hrvatskog Crvenog križa. Često se javno zalaže za prava izbjeglica i tražitelja_ica azila u Hrvatskoj, a nedavno je kao rezultat uspješne kampanje dobio hrvatsko državljanstvo, čime je postavio presedan za raseljene osobe u Hrvatskoj. Na ovoj radionici Yazdan priča priču o svom opasnom bijegu iz nasilne obiteljske situacije u Iranu i putovanjima s majkom i mlađim sestrama, koristeći metodu emocionalnog povezivanja kroz osobne predmete. Sudionici_ice su se u njegovu priču imali_e priliku uključiti ne samo kroz dijalog, već i **kroz vrijedne obiteljske predmete uspomena**, jedine stvari koje su ponijeli iz svog prijašnjeg doma.

Experimental storytelling workshop: “I was only five years old” led by Yazdan Fayyaz.

Yazdan is a student of the School of Medicine and a volunteer of Croatian Red Cross. He often publicly advocates for refugee and asylum seekers rights in Croatia, and recently gained Croatian citizenship as a result of a successful campaign, setting a precedent for displaced people in Croatia. In this workshop, Yazdan tells the story of his dangerous escape from a violent family situation in Iran and his travels with his mom and younger sisters, using the method of emotional connection through personal objects. The participants had the opportunity to connect to his story not only through dialogue, but also **through valuable family objects of memories**, the only things they brought from their previous home.

2. Aktiviranje zajednice – kreativne radionice

Metodologija: važno je osigurati zajedničko vrijeme i prostor za zajednicu polazeći od priče i slijedeći kreativnu praksu – uključujući oboje, i individualni doprinos i kolektivni rad.

2. Community activation – creative workshops

Methodology: it is important to provide shared time and space for the community by starting from the story and following a creative practice – including both, the individual contribution and the collective work.

PRIMJERI / EXAMPLES:

Bedžomatik radionica izrade bedževa u suradnji s XXKOMIKAZE i Ivanom Armanini Stvoren je siguran prostor za tridesetak sudionika_ica iz LGBTIQ+ zajednice te je ovo bila prilika za promišljanje problema socijalne uključenosti koje zajednica smatra relevantnima. Osiguravanje sredstava i dijeljenje osnovnih znanja i vještina izrade bedževa rezultiralo je izražavanjem sudionika_ica u formatu bedževa. Izrađeno je i nakon toga podijeljeno stotinu bedževa s različitim inkluzivnim porukama.

Bedžomatik – badge workshop in collaboration with XXKOMIKAZE and Ivana Armanini at the LGBT Centre Split. A safe space for thirty participants from the LGBTIQ+ community was created and it was an opportunity to reflect on social inclusion issues the community finds relevant. Providing means and sharing basic knowledge and skills of badge production resulted in participants expressing themselves in the format of badges. One hundred badges with different inclusion messages were produced and shared afterwards.

Radionica aktivističkih plakata u sitotisku u suradnji s dizajnericom Enom Jurov. Radionica je organizirana u Domu mladih koji je prepoznat kao zajednički prostor za lokalne mlade i pripadnike_ice alternativnih supkultura, a kojem trenutno prijete renoviranje zbog kojeg će organizacije morati napustiti prostor na dulje vrijeme. Tijekom radionice, uz raspravu o tome kakav bi aktivistički plakat trebao biti, sudionici_ice su imali_e priliku razmišljati o vrijednostima zajedničkih prostora i grassroot inicijativa te njihovom utjecaju na inkluzivnost grada u cjelini. Iz ovih je razgovora nastala ideja za plakat, a svaki_a je sudionik_ica svojim umijećem dao_la doprinos u izradi konačne slike. Tehnika sitotiska pokazala se zabavnom i važnom za povezivanje ljudi i poticanje **na izradu plakata, na participativan način i sa zajedničkom porukom.**

Activist silkscreen poster workshop in collaboration with designer Ena Jurov. The workshop was organised at Dom mladih (Youth Centre) which is recognised as a shared space for local youth and alternative subcultures. The centre is currently under threat of renovation which will force organisations to leave the space possibly for a longer period of time. On the occasion of the workshop, alongside discussion of what an activist poster should be, participants had an opportunity to reflect on the values of shared spaces and grassroot initiatives and their impact on inclusiveness of the city as a whole. From these discussions the idea for the poster came, and each participant contributed with their skills in construction of the final image. The silkscreen technique proved fun and important to connect people and encourage them to **produce a poster, in a participatory way and with a collective message.**

Keramika kao oblik otpora. Duo Morra Ceramics čine lana i Nastja, ukrajinske kreatorice koje su nakon izbijanja rata pobjegle iz zemlje i svoj novi dom pronašle u Hrvatskoj, u Zagrebu. Od uspješnih keramičarki u Kharkivu postale su izbjeglice u novoj zemlji, bez znanja jezika ili ikakvih društvenih kontakata. U kratkom vremenu uspjele su obnoviti svoje poslovanje i stvoriti mrežu ljudi koji su im bili podrška. Osim kao izbjeglice, identificiraju se i kao queer osobe, pa je izazov s kojim su se susrele tijekom svog boravka u Zagrebu isprva bio pronalazak prijatelja_ica, kruga ljudi s kojima se mogu osjećati ugodno. Ubrzo nakon otvaranja keramičarskog studija, krenule su s organizacijom radionica Queeramica upravo iz tog razloga – kako bi stvorile siguran prostor za LGBTIQ+ osobe i okruženje u kojem se mogu slobodno izražavati. U sklopu projekta organizirali smo radionice Queeramica u Splitu. Rad s glinom uz neformalne razgovore i druženje nakon radionice pokazao se kao izvrstan način da se ljudi više otvore kada je riječ o vlastitom iskustvu, borbama s kojima se susreću u društvu i načinima suočavanja s istima. Ovo je primjer **korištenja zanata kao oblika otpornosti i kao alata za stvaranje sigurnog okruženja za različite ciljne skupine za raspravu o relevantnim društvenim izazovima.** Svaka vrsta zanata, poput keramike, može poslužiti u tu svrhu.

Ceramics as a form of resilience. Morra Ceramics duo lana and Nastja are Ukrainian creators who fled the country after the outbreak of war and found their new home in Zagreb, Croatia. From being successful ceramists in Kharkiv they became refugees in a new country, without speaking the language or having any contacts. In a short period of time they managed to re-build their business and create a network of people who supported them. Apart from being refugees, they also identify as queer, so the challenge they initially encountered when being in Zagreb was to find friends, a circle of people they can feel comfortable with. Soon after opening their ceramics studio, they started organising Queeramica workshops precisely for that reason – to create a safe space for LGBTIQ+ people and the environment where they can freely express themselves. We organised Queeramica workshops in Split as part of the project. Working with clay while having informal conversations and socialising after the workshop proved to be a great way for people to open-up more when it comes to their own experiences, the struggles they encounter in the society and their ways of coping. This is an example of **using crafts as a form of resilience and as a tool to create a safe environment for different target groups to discuss relevant social challenges.** Any type of craft, like ceramics, can serve this purpose.

Ekperimentalna radionica pripovijedanja i izložba: “Zajedno smo jači_e”, Muhammed Jan Jafo.

Muhammed je mladi sirijski kurdski umjetnik koji volontira u humanitarnoj organizaciji Are You Syrious. Na ovoj radionici predstavio je povijest i kulturu kurdskih područja u sjevernoj Siriji, te je sa sudionicima_ama pokrenuo dijalog o sličnostima i razlikama kurdske i hrvatske kulture. Radionica je kulminirala zajedničkom izradom transparenta s natpisom “Zajedno smo jači_e”. U sklopu projekta u Prostoru je predstavljena izložba Muhammedovih radova “Bijeg od stvarnosti”.

Experimental storytelling workshop and exhibition: “Zajedno smo jači_e” led by Muhammed Jan Jafo.

Muhammed is a young Syrian Kurdish artist who volunteers in the Are You Syrious humanitarian organisation. In this workshop, he presented the history and culture of the Kurdish territories in Northern Syria, and initiated a **dialogue on the similarities and differences** of Kurdish and Croatian culture with the participants. The workshop culminated in the collective making of a banner with the writing “Zajedno smo jači_e” (“We’re stronger together”). As part of the project, an exhibition of Muhammed’s works “Bijeg od stvarnosti” (“Escape from reality”) was presented in the space of Prostor.

Saznanja i razmišljanja o radu s manjinama i ranjivim skupinama

LEARNINGS & REFLECTIONS ON WORKING WITH
MINORITIES AND VULNERABLE GROUPS

SAZNANJA I RAZMIŠLJANJA O RADU S MANJINAMA I RANJIVIM SKUPINAMA

Izazovi

Polazeći od Splita kao drugog najvećeg hrvatskog grada u kojem gotovo da i nema izbjeglica ili tražitelja_ica azila, te koji nema infrastrukturu za pružanje potrebnih usluga ovoj manjinskoj skupini, bio je izazov pronaći načine za osmišljavanje ovog projekta s obzirom na nedostatak iskustva i znanja u ovom kontekstu. Rješenje je bilo angažiranje organizacije Jutro iz Zagreba, čija je osnivačica Petra Matić od 2016. radila s raseljenim osobama u različitim europskim kontekstima, a čiji je rad usmjeren na antirasizam i interkulturalnost.

Lokalno nepoznavanje konteksta iz kojeg raseljene osobe dolaze nije specifično samo za Hrvatsku, već i za Europu, pa čak i za zapadni svijet u cjelini, što borbu protiv straha od nepoznatog čini izazovom. Povijesti i kulture globalne većine, dominantno smještene na globalnom jugu, strane su našim zajednicama. Stoga smo potaknuli naše edukatore s iskustvom prisilne migracije da istaknu povijesne i kulturne elemente u svojim radionicama, što je rezultiralo učenjem naše zajednice o kontekstima Irana (Yazdan), Sirije (Talal) i Kurdistana (Muhammed).

Naučene lekcije

Tijekom provedbe projekta primijetili smo da nas format projekta, a posebno njegovo navedeno trajanje, sprječava da ga iskoristimo na najbolji mogući način. U nešto povoljnijim okolnostima, mogli smo u provedbu uključiti lokalne škole i fakultete. Studenti_ice Medicinskog fakulteta u Splitu sudjelovanjem na radionicama stjecali_e su ECTS bodove, a ovakva praksa mogla se dužom uvodnom fazom projekta proširiti na različite obrazovne ustanove. Stoga preporučujemo **osmišljavanje projekata s dužim uvodnim razdobljem, omogućujući organizacijama da u potpunosti uključe različite lokalne dionike u njihovu provedbu.**

Primijetili smo da su različite aktivnosti koje smo organizirali mogle imati koristi od međusobnog kontakta, omogućavanja dijaloga i razmjene znanja. Stoga preporučujemo ne samo duža projektna razdoblja koja će organizacijama omogućiti da ulože više truda u uvodnu fazu, već i **traženje načina integracije različitih aktivnosti u sveobuhvatnu cjelinu**, kao i naglasak na manje, ali više integriranih aktivnosti. Različiti **67**

sudionici_e, grupe, edukatori_ce i umjetnici_e trebali_e bi imati priliku susresti se i učiti jedni_e od drugih. Projekti bi se trebali usredotočiti na kvalitetu umjesto na kvantitetu.

Radeći s ranjivim pojedincima kao što su edukatori s prošlošću prisilne migracije, primijetili smo potrebu za **više zajedničkog vremena i podrške**. Čak i uz našu brigu i projektne resurse koji jamče sve pokrivenne troškove, kao i rezidenciju unutar kreativnog huba Prostor i stalnu podršku, važno je uvidjeti i osvijestiti da su mnogi od ovih pojedinaca mladi, ranjivi ljudi s traumatičnom prošlošću koji dijele svoje priče u formi radionica, a interakcija s publikom nosi rizik retraumatizacije. Ovi se odnosi ne mogu tretirati transakcijski, te im je potrebno pružiti dodatnu pažnju. Čak i ako ove pojedince smatramo potpuno integriranim u našu zajednicu, ne smijemo zaboraviti da je integracija dvosmjernan proces koji zahtijeva razvoj naših organizacijskih sposobnosti i razumijevanje teških okolnosti ljudi koji s nama dijele svoja znanja i iskustva. Stoga preporučujemo produženje projektnih razdoblja, čime bi se pružila prilika za **jačanje odnosa i izgradnju povjerenja kod ranjivih dionika**. Također preporučujemo izdvajanje proračuna za uključivanje psihosocijalne podrške i pružanje svih potrebnih informacija koje bi ranjivim dionicima mogli biti potrebni kako bi se osjećali sigurnima.

Ustanovili smo da su umjetničke radionice, iako su omogućile kreativno sudjelovanje, povezivanje i intimnu atmosferu, proizvele znanje koje je bilo teško sačuvati. Stoga predlažemo da se nadolazeći projekti posvete traženju načina **prikupljanja znanja proizvedenog kroz kreativne suradničke radionice**.

Iako smo zadovoljni vlastitim izborom manjinskih edukatora i sadržajem koji su pružili, voljeli bismo da smo mogli uključiti **više žena, nebinarnih i trans edukatora s prošlošću prisilne migracije**. Kako su takve osobe ranjivije i teže je doprijeti do njih, opet smatramo da bi dulje trajanje projekta, po mogućnosti kroz nekoliko godina, bilo od koristi te bi omogućilo izgradnju odnosa s takvim osobama.

Nadalje, svi naši edukatori s migrantskim podrijetlom govorili su hrvatski jezik, što nam je olakšalo rad s njima i lokalnom zajednicom. No, moramo priznati da mnoge izbjeglice i tražitelji_ce azila nemaju priliku naučiti hrvatski i razviti dovoljno jezičnih vještina da bi mogli_e osmisliti i voditi radionice, pogotovo kada ih njihov identitet čini još ranjivijima, kao što je slučaj sa ženama, nebinarnim i transrodnim osobama. S obzirom na

to, preporučujemo **osmišljavanje mogućnosti za održavanje dvojezičnih radionica**, uključujući i budžet za prevoditelje_ice, kako bi se osobe koje ne govore hrvatski jezik ipak mogle angažirati kao edukatori_ce.

Naposljetku, financiranje rezidencije umjetnika_ce kroz projekt SPOT bilo je od posebne vrijednosti jer nam je omogućilo da se usredotočimo na umjetnike_ce s manje mogućnosti. Međutim, pripremna faza (u obliku, primjerice, praktične radionice ili informativne sesije), posebno za umjetnike_ce s migrantskim podrijetlom, bila bi itekako korisna. Naime, saznali smo da je za mnoge od njih ovo bio prvi put da su se prijavili_e na poziv ovakvog tipa i da im je nedostajalo znanje o tome kako se predstaviti i izraditi portfolio, što je u konačnici predstavljalo prepreku da poziv bude inkluzivan i dostupan svim ciljanim skupinama.

Perspektive za budućnost

Što se tiče izgradnje odnosa, dok je suradnja između partnerskih organizacija i drugih dionika poput Medicinskog fakulteta bila plodonosna, žao nam je što nismo imali više vremena za izgradnju odnosa s više lokalnih inicijativa, organizacija civilnog društva i državnih službi, svima koji bi imali koristi od našeg projekta.

Na kraju, predlažemo **istraživanje načina sukreiranja projekata s dionicima iz manjinskih skupina**. Kako je ovaj projekt poslužio samo kao uvod i poligon za takve suradnje, smatramo da smo prikupili dovoljno znanja da nastavimo ovim putem. U Hrvatskoj postoji nekoliko organizacija koje (su)vode ranjivi pojedinci s iskustvom prisilne migracije poput Panafričkog društva Hrvatske (PADUH) i Živog Ateljea Dajht-Kralj. Stoga potičemo organizacije koje planiraju slične projekte da surađuju s ovakvim organizacijama i uče od njih, budući da je riječ upravo o zajednicama koje najbolje poznaju potrebe ovih skupina.

LEARNINGS & REFLECTIONS ON WORKING WITH MINORITIES AND VULNERABLE GROUPS

Challenges

Beginning the project in Split, the second biggest Croatian city which houses almost no refugees or asylum seekers, and lacks the infrastructure to provide the necessary services to this minority group, it was a challenge to find ways to design this project concerning lack of experience and knowledge in this context. The solution was to engage the organisation Jutro from Zagreb, whose founder Petra Matić has worked with displaced people in different European contexts since 2016, and whose work focuses on antiracism and interculturality.

The local lack of knowledge of the contexts displaced people come from is not only specific to Croatia, but also to Europe and even to the Western world as a whole, making the combat against the fear of the unknown a challenge. The histories and cultures of the Global Majority, dominantly situated in the Global South, are foreign to our communities. Thus, we encouraged our educators with experience of forced migration to emphasise the historical and cultural elements in their workshops, which resulted in our community learning about the contexts of Iran (Yazdan), Syria (Talal), and Kurdistan (Muhammed).

Lessons learned

During the project implementation, we noticed that the project format, and especially, its specified length, hindered us from making the most of it. Under more favourable circumstances we could have included local schools and faculties. Students from the Split School of Medicine gained ECTS points by participating in the workshops, and this practice could have been expanded to different education institutions by having a longer introductory phase. Thus, we recommend **designing projects with a longer introductory period, enabling organisations to fully engage different local stakeholders.**

We noticed that different activities we have organised could have benefitted from contact with each other, enabling dialogue and knowledge exchange. Thus, we recommend not only longer project periods enabling organisations to put more efforts into the introductory phase, but **70 also seeking ways to integrate different activities into a compre-**

hensive whole, as well as emphasis on fewer, but more integrated activities. Different participants, groups, educators and artists should have opportunities to meet and learn from each other. Projects should focus on quality instead of quantity.

While working with vulnerable subjects such as educators with backgrounds of forced migration, we noticed the need for **increased shared time and support**. Even with our care and project resources guaranteeing all covered expenses, a residency space inside the Prostor creative hub, and continuous support, we must acknowledge that many of these subjects are young, vulnerable people with traumatic histories. Sharing their stories in forms of workshops and interaction with an audience bears the risk of retraumatization. These relationships cannot be treated transactionally, and further care needs to be applied. Even if we consider them to be fully integrated in our community, we must not forget that integration is a two-way process, requiring the development of our organisational capabilities and understanding of difficult circumstances of people sharing their knowledge and experiences with us. Thus we recommend increasing project periods in order to provide the opportunity to **strengthen relationships and create trust with vulnerable stakeholders**. We also recommend dedicating a budget to enable inclusion of psychosocial support and provision of all necessary information a vulnerable stakeholder may need to feel safe.

We found that, even though they enabled creative participation, connection and an intimate atmosphere, artistic workshops produced knowledge which was difficult to preserve. Thus, we propose that upcoming projects invest in seeking ways of **harvesting knowledge produced by creative collaborative workshops**.

While we were happy with our choice of minority educators and the content they provided, we wish we could have included **more female, non-binary and trans educators with backgrounds of forced migration**. As such persons are more vulnerable and harder to reach, again, a longer project duration would be beneficial, preferably spanning through several years which would enable building relationships with such persons.

All of our educators with migration background spoke Croatian language, making it easier for us to work with them and the local community. However, we must acknowledge that many refugees and asylum seekers don't have the opportunity to learn Croatian and develop suf-

ficient language skills to be able to design and lead workshops. This is especially true when their identities make them even more vulnerable, as is the case with women, non-binary and transgender persons. Considering that, we recommend **designing opportunities for bilingual workshops**, including a budget for interpreters, so that persons who don't speak Croatian still can be engaged as educators.

Finally, providing funding for artist residency through the SPOT project was of particular value as it allowed us to focus on those artists who have fewer opportunities. However, a preparatory phase (in the form of for example a practical workshop or info session), especially for artists with migrant backgrounds, would have been useful. We learned that for many of them it was their first time applying to such a call and they were missing knowledge on how to present themselves and create a portfolio. This was ultimately an obstacle in making the call inclusive and accessible to all target groups.

Future perspectives

While the collaboration between partnering organisations and further stakeholders such as the Faculty of Medicine was fruitful, we wish we had had more time to build relationships with more local initiatives, civil society organisations and civil services, which all would have benefitted from our project.

Finally, we suggest **exploring ways of co-creating projects with stakeholders from minority groups**. As this project served as an introduction and a testing ground for such collaborations, we feel that we have collected enough knowledge to pursue this path. There are a few organisations in Croatia that are (co-)led by vulnerable subjects with experience of forced migration such as the Pan-African Society of Croatia (PADUH) and Živi Atelje Dajht Kralj. We encourage organisations planning similar projects to engage with such organisations and learn from them, since the communities themselves know their needs best.

Partneri

PARTNERS

PARTNERI / PARTNERS:

“Culture Hub Croatia” Platforma za edukaciju, kreativnost i poticanje razvoja kroz kulturu je neprofitna organizacija osnovana u siječnju 2017. godine u Splitu. Naša je misija stvoriti inkluzivan prostor za umrežavanje kreativaca, pokrenuti i omogućiti razvoj i provedbu projekata od društvenog interesa u području obrazovanja, kulture i umjetnosti, prvenstveno kroz suradnju na lokalnoj i međunarodnoj razini, njegujući vrijednost transparentnosti i uzajamnog povjerenja, uz često eksperimentiranje koje nadilazi tradicionalne načine djelovanja i propituje utvrđene društvene norme. Od srpnja 2021. upravljamo kreativnim hubom PROSTOR u Splitu koji se sastoji od galerije, radnog prostora, studija za umjetnike i umjetničke rezidencije.

“Culture Hub Croatia” Platform for Education, Creativity and Development through Culture is a non-profit organisation officially founded in January 2017 in Split, Croatia. Our mission is to create an inclusive place for networking of creatives, initiate and facilitate development and implementation of projects of social interest in the field of education, culture and art, primarily through cooperation at the local and international level, nurturing the value of transparency and mutual trust, with frequent experimentation going beyond traditional ways of acting and questioning established social norms. Since July 2021 we manage the creative hub PROSTOR in Split consisting of a gallery, workspace, studio for artists and artist residency.

Više informacija / [More information: chc-prostor.com](http://chc-prostor.com)

Društvene mreže / [@culturehubcroatia](https://www.instagram.com/culturehubcroatia)

Kontakt / [Contact: info@culturehubcroatia.hr](mailto:info@culturehubcroatia.hr)

queerANarchive je neprofitna organizacija osnovana 2013. godine s ciljem osiguravanja sudjelovanja LGBTIQ zajednice u društvenom, kulturnom, umjetničkom pa i političkom životu, kroz produkciju, distribuciju i promociju queer-feminističkih kulturno-umjetničkih, društvenih i edukativnih sadržaja, kao i osiguravanja sigurnijih prostora za sudjelovanje. Od 2018. godine queerANarchive suupravlja LGBT centrom Split kao društveno-kulturnim centrom LGBTIQ zajednice.

queerANarchive is a non-profit organisation founded in 2013 with the mission to ensure the participation of the LGBTIQ community in social, cultural, artistic and even political life. The organisation does this through the production, distribution and promotion of queer-feminist cultural and artistic, social and educational content, and to ensure safer spaces for the same participation. Since 2018 queerANarchive co-manages LGBT centre Split as socio-cultural centre for LGBTIQ community.

Više informacija / [More information: queerANarchive.hr](http://queerANarchive.hr);
lgbtcentarsplit.org

Društvene mreže / [Social networks: @queeranarchive; @lgbt_centar_split](#)
Kontakt / [Contact: queerANarchive@gmail.com](mailto:queerANarchive@gmail.com)

Kulturna udruga Jutro bavi se baštinom, interdisciplinarnim umjetnostima i ljudskim pravima, a aktivna je od 2021. godine. U tom periodu ostvarene su dvije participativne umjetničke radionice “Pazar znanja” u Splitu, u suradnji s Culture Hub Croatia i queerANarchive te jedna u suradnji s Moleskine Foundation u Milanu, Italija. Također, organizirana je samostalna izložba rumunjskih umjetnika Silvie Amancei i Bogdana Armanua u suradnji s austrijskim kustosom Maximilianom Lehnerom u Novoj BAZI, Zagreb, kao i turneja radionica kurdskog plesa Zagreb-Split-Šidski Banovci pod vodstvom nagrađivanog njemačko-kurdskog interdisciplinarnog umjetnika Bahzada Sulaimana te književni kružok “Crno-bijelo” na temu (post)kolonijalizma uz gostovanje Sunnie Rucker-Chang, američke teoretičarke rase i rasijalizacije koja se bavi područjem jugoistočne Europe.

Cultural association Jutro deals with heritage, interdisciplinary arts and human rights, and has been active since 2021. Since our inauguration we have realized two participatory art workshops, “Knowledge Market” in Split in collaboration with Culture Hub Croatia and Queeranarchive and one in collaboration with the Moleskine Foundation in Milan, Italy; a solo exhibition by Romanian artists Silvia Amancei and Bogdan Armanu in collaboration with the Austrian curator Maximilian Lehner in Nova BAZA, Zagreb; a tour of Kurdish dance workshops Zagreb-Split-Šidski Banovci under the leadership of the award-winning German-Kurdish interdisciplinary artist Bahzad Sulaiman; and the literary circle “Black and White” on the topic of (post)colonialism with the guest appearance of Sunnie-Rucker Chang, an American theoretician of race and racialization whose work focuses on Southeast Europe.

Više informacija / [More information: dobrojutro.org](http://dobrojutro.org)

Društvene mreže / [Social networks: @najboljejutro](#)

Kontakt / [Contact: info@dobrojutro.org](mailto:info@dobrojutro.org)

ZAHVALE / ACKNOWLEDGMENTS:

Matij Pervan
Yazdan Fayyaz
Talal Abedrabbo
Muhammed Jan Jafo
Iana i Nastja (Morra Ceramics)
Ivana Armanini
Ena Jurov
Nejra Kadić Meškić

Projekt je ostvaren zahvaljujući Minority Rights Group Europe i PILnet-u, u okviru projekta MARIO koji financira program Europske unije Građani, jednakost, prava i vrijednosti (2021. – 2027.) (ref: 101091387).

The project is made possible thanks to the Minority Rights Group Europe and PILnet, in the framework of the MARIO project funded by the Citizens, Equality, Rights and Values Programme (2021– 2027) of the European Union (ref: 101091387).

IMPRESSUM

Grafičko oblikovanje / **Graphic design:** Ena Jurov
Tisak / **Print:** Kerschoffset
Naklada / **Edition:** 100
Izdavač / **Publisher:** “Culture Hub Croatia” Platforma za edukaciju, kreativnost i poticanje razvoja kroz kulturu
Za izdavača / **For the publisher:** Kristina Tešija

Split, 2023.

ISBN: 978-953-49135-7-4

queerANarchive

Jutro

